

לאחר שהמשנה עסקה בדיני עגלה ערופה, היא מבארת שרבו הרוצחים בטלה עגלה ערופה. והגמרא מבארת משום שהעגלה באה על הספק, ואם יש הרבה כתות של רוצחים בודאי יש אדם שיודע מי הרוצח (בטל דין "לא נודע מי הכהו"). המשנה ממשיכה לבאר שרבו המנאפים בטל המים המרים, וזה לשונה (שם מז):

משרבו המנאפים - פסקו המים המרים, ורבי יוחנן בן זכאי הפסיקו, שנאמר: לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם וגו'.

שרבו המנאפים רבי יוחנן בן זכאי הפסיק את השקאת הסוטות. ויש להבין, מדוע נכפלה הלשון "**פסקו** המים.. ורבי"ז **הפסיקו**"? כך שואל העלי תמר (פ"ט ה"ט):

צריך ביאור כפל הלשון, היה צריך להיות משרבו המנאפים הפסיק רבי"ז את המים המאריים!

בגמרא, מבואר מה הטעם בפסוקים שבטל השקאת הסוטה במים המרים (מז):

ת"ר: ונקה האיש מעון, בזמן שהאיש מנוקה מעון - המים בודקין את אשתו, אין האיש מנוקה מעון - אין המים בודקין את אשתו, ואומר: לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה כו'. מאי ואומר? וכי תימא, עון ידידיה אין, דבניה ודבנתיה לא, תא שמע: לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה. וכי תימא, עון אשת איש אין, עון דפנויה לא, ת"ש: כי הם עם הזונות יפרדו ועם הקדשות יזבחו וגו'. מאי ועם לא יבין ילבט? אמר רבי אלעזר, אמר להם נביא לישראל: אם אתם מקפידין על עצמכם - מים בודקין נשותיכם, ואם לאו - אין המים בודקין נשותיכם.

כלומר, משום שהאנשים זנו וכן הנשים, אין המים בודקים את האשה. וכך מסכם הנביא, אם אתם מקפידים על עצמכם אזי המים יבדקו את הנשים שלכם, אך אם אין אתם מקפידים אין המים בודקים. דהיינו, הכל תלוי באיש אם הוא מקפיד על עצמו אזי המים יבדקו את האשה.

אמנם בירושלמי ישנה הבנה נוספת וכך מובא שם (פ"ט ה"ט):

דְּכָתִיב: "כִּי הֵם עִם הַזֹּנוֹת יִפְרְדּוּ" וְכָתִיב "וְהִיטָה הָאִשָּׁה לְאֵלֶּה בְּקֶרֶב עֲמָהּ" בְּזֶמַן שֶׁעֲמָהּ שְׁלֹם, לֹא בְּזֶמַן שֶׁעֲמָהּ פְּרוּצִים.

חלה הקללה של המים באשה בקרב העם, כלומר, שהעם 'שלום' בתוך עצמו, אזי המים בודקים. אך אם העם אינו ב'שלום' ורבו הפרוצים, אזי אין המים בודקים, אפילו לכשרים, כך לשון קרבן העדה (שם):

הלכך אפילו **מהכשרים** נתבטלה מי המרים כיון שרובן פרוצים.

אולי יש כאן מחלוקת בין הבבלי לירושלמי, בשאלה באדם כשר ועם פרוץ האם המים בודקים את אשתו? עפ"י הבבלי המים בודקים, כי הכל תלוי באדם הפרטי. ולפי הירושלמי אין המים בודקים, כי הכל תלוי בעם (וגם באדם). בכל אופן, הבבלי מדגיש את **הפרטים**, והירושלמי מוסיף את כל העם את **הכלל**.

אולי עפ"י האמור, שבירושלמי הדגש הוא על העם שהוא פרוץ, וע"כ פסק המים מלפעול. ובבבלי הדגש הוא על הפרטים שנואפים בין בעלים ובין נשותיהם, ע"כ המים לא פועלים עליהם. אפשר לבאר את כפילות המשנה, כך למשל מחדד העלי תמר את הדברים (שם):

והיה עוד אפשר לספק בלשון המשנה פסקו המים המאריים שיתכן לפרשו **שפסקו מאליהם**. ומפני שיש ראיות לזה מפסוקי התורה, **ולפיכך היה דרוש ההוספה ורבי"ז הפסיקו**.

כלומר, שני שלבים הפסיקו את המים, **שלב ראשון** הוא העם שזנה, ע"כ פסקו המים. כוחו של העם גדול בפסיקת ההלכה וכך מובא בנביא מלאכי "בְּמִאֲרֵה אֶתֶּם נְאֻלִים וְאֶתֶּם קִבְּעִים הִגִּי בְּלוֹ" (ג,ט). העם קובע את ההלכה, ולאחר מכן **בשלב השני** בא רבי"ז ודרש זאת מהתורה (בירושלמי מופיע הכלל ואז הפרט, כאמור לעיל).

[נחלקו הרמב"ם והרמב"ן מדוע פסקו המים מלפעול. הרמב"ם (סוטה פ"ג) ביאר שלא יוציא אדם מנאף שם רע על המים המרים, משום שלא פעלו על אשתו של המנאף. הרמב"ן (במדבר ה,כ) מבאר שישראל עושים רצונו של מקום המים פועלים בהם באורח נס, כדי לנקותם ממזרות. אך שעמ"י אינם עושים רצונו של מקום, אזי אין המים בודקים אותם, כי לא ראויים לנס הגדול שמים בודקים את האשה. "רק שלא יעשה בהן הנס הגדול הזה שהוא נעשה להם לכבודם ולהיותם **עם קדוש**" כלשונו. ונראה לענ"ד שהרמב"ם נוטה לתלמוד הבבלי המדגיש את הפרטים, והרמב"ן נוטה לדעת הירושלמי.]